

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมปัจจุบันและอนาคตซึ่งเป็นสังคมฐานความรู้ที่การเรียนรู้ ความรู้ และนวัตกรรม เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนา ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องส่งเสริมและสร้างสภาพการณ์ เพื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง พัฒนาคุณภาพ ประสิทธิภาพ และขีดความสามารถของคนส่วนใหญ่ ในประเทศ โดยยึดหลักการสร้างเครือข่ายและให้ทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วม ในการ กำหนดและตัดสินใจในกิจกรรมทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับองค์กรหรือหน่วยงานของตนและ สถานศึกษา

การสนับสนุนให้สังคมทุกภาคส่วนและทุกระดับได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ และ สร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อความสำเร็จ การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็น หลักสากลที่อวยประเทศไทยให้ความสำคัญและเป็นประเด็นหลักที่สังคมไทยให้ความสนใจ เพื่อพัฒนา การเมืองเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามหลักธรรมาภิบาลที่สถานศึกษาจะต้องเปิด โอกาสให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจนั้น ได้ถูกกำหนดโดย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 (ราชกิจจานุเบกษา, 2550, หน้า 23-28) ได้บัญญัติ ไว้ในมาตรา 80(4) รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษาและ วัฒนธรรม ส่งเสริมและสนับสนุน การกระจายอำนาจเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์กรทางศาสนา และเอกชน จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพ การศึกษาให้เท่าเทียมและสอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ และมาตรา 87(1) รัฐต้องดำเนินการ ตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนด นโยบาย วางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, หน้า 5-12) กำหนดให้การจัดการศึกษา มีความมุ่งหมายและหลักการ ตามมาตรา 6 ได้ระบุไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถ อยู่กับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ดังปรากฏในมาตรา 8(2) นอกจากนั้น มาตรา 9(6) ยังกล่าวถึงการจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึด

หลักการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น มาตรา 24(6) กล่าวถึง การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ โดยมาตรา 29 กล่าวว่า ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์พัฒนาระหว่างชุมชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนในการจัดการศึกษานับเป็นกระบวนการที่สำคัญ ที่จะช่วยพัฒนาการศึกษาให้ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น ดังที่ วิรุฬห์ นาคำภา (2552, หน้า 4) กล่าวว่า ถ้าหากชุมชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากรการศึกษา รวมถึงการเชิญผู้ปกครองที่มีความรู้และมีเวลาว่างมาเป็นครูพ่อกูแม่ให้ความรู้ด้านวิชาการ ด้านภูมิปัญญาให้แก่บุตรหลาน ย่อมเกิดผลดีต่อโรงเรียนที่ได้บุคลากรเพิ่ม ส่วนผู้ปกครองย่อมภาคภูมิใจที่ได้สอนบุตรหลานในโรงเรียน รวมถึงนักเรียนมีความเคารพนับถือในตัวผู้ปกครองเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการจัดการศึกษา

จากแผนปฏิบัติการ โรงเรียนนครรชชะของวิทยาคม (วัดโขดใต้) (2554, หน้า 8-10) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครอง และชุมชน ให้ความสำคัญน้อย อาจจะเนื่องมาจาก ไม่ค่อยสนใจต่อการจัดการศึกษาเท่าที่ควร จึงส่งผลให้ชุมชนมีความเข้าใจว่าการศึกษาเป็นหน้าที่ของ หน่วยงานของรัฐเท่านั้น ทำให้การจัดการศึกษาไม่ตรงต่อความต้องการของชุมชน เมื่อนักเรียนที่เป็น ผลผลิตจากการศึกษา ได้เรียนรู้จนจบหลักสูตรแล้วไม่สามารถประยุกต์ใช้ในสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่ และดำเนินชีวิตแบบเก่า ๆ เหมือนไม่ได้รับการเรียนรู้แบบแท้จริง เมื่อเป็นเช่นนี้ โรงเรียนในฐานะ เป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ของชุมชน จะต้องพยายามให้ชุมชน มีส่วนร่วมให้มากที่สุด ในการร่วมกัน จัดกระบวนการศึกษาให้มีทิศทางที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของชุมชน และขณะเดียวกัน ชุมชน ต้องมีความเข้าใจเสมอว่าการจัดการศึกษานั้นไม่ใช่หน้าที่ของรัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว จะต้องมีการร่วมมือ ทุกฝ่าย ทุกองค์กรในชุมชน ที่จะร่วมกันผลักดันให้ผู้เรียนมีคุณภาพ โรงเรียนเห็นความสำคัญดังกล่าว จึงส่งเสริมการมีส่วนร่วมให้ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมต่อการบริหารงานวิชาการ ในส่วนของการจัดทำ หลักสูตรท้องถิ่น การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การนำครุภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาให้ความรู้ในโรงเรียน

การจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของทุกฝ่ายที่จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมและให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมโดยยึดโรงเรียนเป็นฐาน โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โรงเรียนนครรชของวิทยาคม (วัดโชคได้) เป็นโรงเรียนที่ผู้วิจัยปฏิบัติงานอยู่ จึงเห็นความสำคัญในการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ของทุกภาคส่วน จากปัญหาดังกล่าวจึงเป็นอย่างยิ่งที่ต้องวิจัยถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน เพื่อที่จะนำคำตอบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนนครรชของวิทยาคม (วัดโชคได้)
2. เพื่อศึกษาเงื่อนไขที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนนครรชของวิทยาคม (วัดโชคได้)

คำถามในการวิจัย

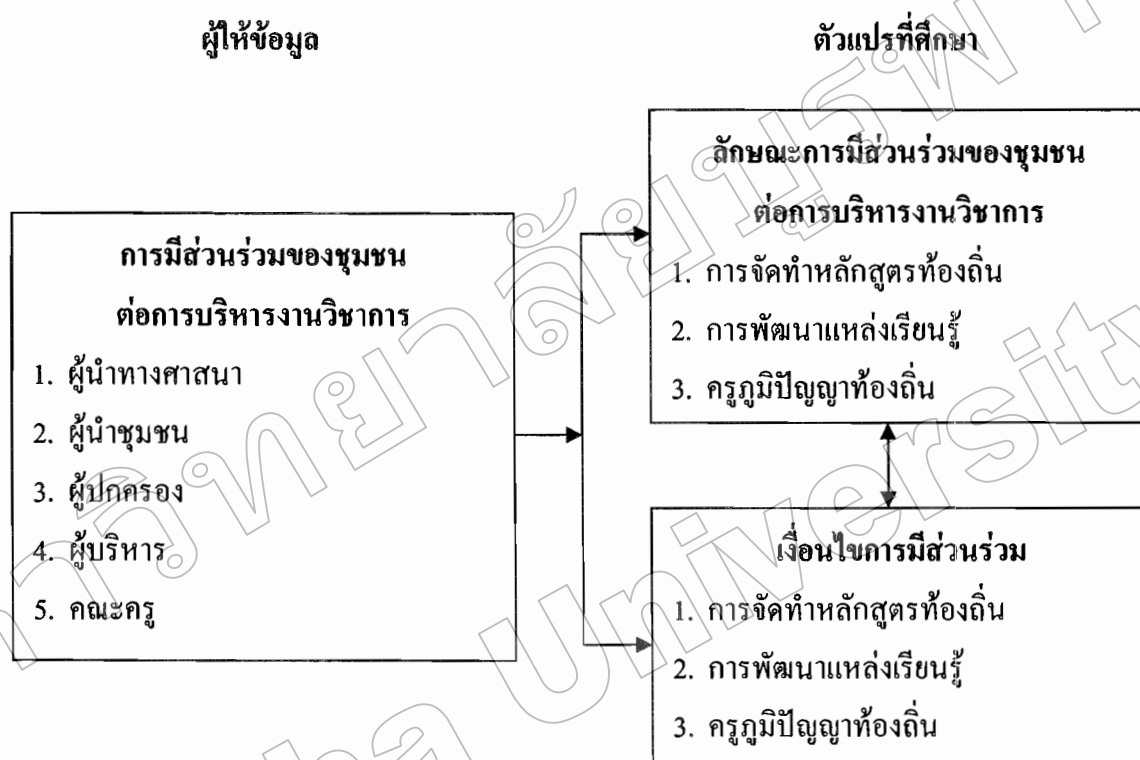
1. การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนนครรชของวิทยาคม (วัดโชคได้) มีด้านใดบ้าง
2. เงื่อนไขที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนนครรชของวิทยาคม (วัดโชคได้) ประกอบด้วยเงื่อนไขอะไรบ้าง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วม และเงื่อนไขที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนนครรชของวิทยาคม (วัดโชคได้) โดยเน้นการศึกษาถึงเรื่องดังกล่าวในสถานการณ์ที่ดำเนินอยู่ในชุมชน เพื่อให้ได้รายละเอียดของข้อมูลเพียงพอที่จะนำไปสู่การตอบปัญหาในการวิจัยที่ตั้งไว้ คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนและเงื่อนไขที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนนครรชของวิทยาคม (วัดโชคได้) เป็นอย่างไร และประกอบด้วยเงื่อนไขอะไรบ้าง เพื่อที่จะนำคำตอบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนต่อไป

จากการศึกษากรอบแนวคิดทฤษฎี ผลงานด้านวิชาการ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้ยึดแนวความคิดตามการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ในด้านการบริหารวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

(2550, หน้า 1-2) และจากแผนปฏิบัติการ โรงเรียนนครรชของวิทยาคม (วัดโขดไต้) (2554, หน้า 8-10) เทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) มาเป็นแนวทางกำหนดกรอบแนวคิด ดังภาพที่ 1 การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนนครรชของวิทยาคม (วัดโขดไต้) ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนนครรชของวิทยาคม (วัดโขดไต้) สังกัดกองการศึกษา เทศบาลนครรชของวิทยาคม ผู้วิจัยคาดว่าจะเกิดประโยชน์ดังนี้

1. โรงเรียนนครรชของวิทยาคม (วัดโขดไต้) มีข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน เพื่อใช้ประกอบในการบริหารและจัดการศึกษา
2. โรงเรียนนครรชของวิทยาคม (วัดโขดไต้) สามารถนำข้อมูลที่ได้มาประกอบการตัดสินใจในการสนับสนุนการบริหารงานของสถานศึกษาและจัดการศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษา โดยศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนและเงื่อนไขที่ทำให้ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนนครรชชะของวิทยาคม (วัดโขดใต้) ในลักษณะและเงื่อนไข การสร้างหลักสูตรท้องถิ่น การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ คุรุภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยยึดแนวความคิดตามการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาในด้านการบริหารวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2550, หน้า 1-2) และจากแผนปฏิบัติการโรงเรียนนครรชชะของวิทยาคม (วัดโขดใต้) (2554, หน้า 8-10)

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มบุคคลที่ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้นำทางศาสนา จำนวน 1 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน ผู้ปกครอง จำนวน 10 คน ผู้บริหาร จำนวน 1 คน คณะครู จำนวน 8 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด จำนวน 25 คน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารงานวิชาการ หมายถึง ความเกี่ยวข้องของสมาชิกในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารเป็นกิจกรรมทุกชนิดที่เกี่ยวกับการพัฒนา และปรับปรุงการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพที่สุดเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

1.1 การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง ประสพการณ์การเรียนรู้ที่จัดให้กับกลุ่มผู้เรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายที่จัดตามสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียนในท้องถิ่นนั้น ๆ เป้าหมายหลัก คือ ต้องการให้ผู้เรียนได้นำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนให้ดีขึ้น

1.2 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ หมายถึง การปรับปรุงและพัฒนาแหล่งที่มีข้อมูลข่าวสารความรู้ ประสพการณ์ สารสนเทศและเทคโนโลยี สำหรับผู้เรียนใช้ในการแสวงหาความรู้ ซึ่งมีอยู่ตามธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น

1.3 คุรุภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และสติปัญญาในการแก้ไขปัญหา อันเกิดจากการเรียนรู้ สะสมถ่ายทอดประสบการณ์ที่ยาวนานของผู้คน เป็นความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น

2. เงื่อนไขของการมีส่วนร่วม หมายถึง สิ่งที่สนับสนุนหรือสิ่งที่เป็นอุปสรรคที่ทำให้เกิด การมีส่วนร่วมของชุมชน

3. ชุมชน หมายถึง ความเป็นสมาชิกที่เกี่ยวข้องให้เข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ผู้นำทางศาสนา ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง ผู้บริหาร คณะครู และองค์กรปกครองท้องถิ่น

4. โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนนกระของวิทยาคม (วัดโขดไต้) กองการศึกษา เทศบาล

นกระของ

5. ผู้นำทางศาสนา หมายถึง เจ้าอาวาสวัดโขดไต้ ที่โรงเรียนตั้งอยู่ในบริเวณวัด

6. ผู้นำชุมชน หมายถึง บุคลากรหลักในชุมชน และตัวแทนชุมชน ในการร่วมจัดการศึกษา

7. ผู้ปกครอง หมายถึง บิดา หรือมารดาหรือผู้ที่ทำหน้าที่ผู้ปกครองนักเรียน คนใด คนหนึ่ง

8. ผู้บริหาร หมายถึง บุคลากรวิชาชีพ ที่รับผิดชอบการบริหารโรงเรียนนกระของวิทยาคม (วัดโขดไต้)

9. คณะครู หมายถึง ครูที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอน
โรงเรียนนกระของวิทยาคม (วัดโขดไต้)